

'Verlies de verbeelding niet'

Dinsdag, 01 maart 2011 / pagina HAA401

„Ik wilde een lans breken voor de verbeelding”, zegt regisseur Liesbeth Coltof. „Zouden we het vliegtuig hebben uitgevonden als niet ooit een man een vogel had bestudeerd en dacht: dat wil ik ook. Verbeelding is meer dan dromerij, het is essentieel om de wereld vooruit te helpen.”

Met haar jeugdtheatergezelschap de Toneelmakerij presenteert Coltof de toneelversie (8+) van 'Fanny & Alexander', de laatste film van Ingmar Bergman uit 1982. Over twee kinderen die opgroeien in een Zweedse familie waar de echte en de gefantaseerde wereld vervloeien: zeker als ze met z'n allen 'Hamlet' repeteren.

Dan komt vader te overlijden en krijgen Fanny en Alexander een stiefvader, een dominee. Hij ziet verbeelding als iets bedreigends dat moet worden uitgebannen omdat het haaks staat op de universele waarheden van zijn geloof.

„Alexander vertelt dat hij aan het eind van de zomer meegaat met een heel mooi meisje en haar zigeunerfamilie”, zegt Coltof. „Hij meent het helemaal niet serieus. Maar de dominee wordt boos en zegt dat hij de boel bedriegt. Hij komt terecht in een wereld waarin de verbeelding niet meer wordt toegelaten.”

Familietheater

Een wereld ook die haaks staat op die van het theater. Het plan om Bergmans drie uur durende magnum opus op te voeren als familietheater getuigt immers van verbeelding in optima forma. „Het interesseert mij hoe kinderen zich in de wereld van volwassenen bewegen en zich proberen staande houden”, verklaart Coltof haar idee. „Bij 'Fanny & Alexander' zijn twee kinderen de hoofdpersonen. Dat is belangrijk bij de bewerking van klassiek repertoire: dan kunnen de kinderen in de theaterzaal zich er makkelijk mee identificeren.”

Daarnaast koestert ze de film omdat die zich afspeelt in een uitgesproken theaterfamilie. „Al langer wilde ik de toeschouwer een keer een blik achter de schermen kunnen geven. Om het wonder van toneel te tonen, dat het ook voor mij nog steeds is. Een acteur komt in z'n gewone kloffie naar de repetitie. Hij doet een jas aan of zet een pruik op en in één keer is de verbeelding daar, de magie. Ik wilde met mijn publiek delen hoeveel ik van dit vak houd. Daar

geeft 'Fanny & Alexander' alle gelegenheid toe."

Repetitielokaal

Het schouwburgtoneel krijgt bij deze 'Fanny & Alexander' de gedaante van een repetitielokaal. Je ziet acteurs zich omkleden en technici in de weer met de trekkenwand waarmee decorstukken worden verplaatst. „Zelfs de kleedster doet haar werk op het toneel”, zegt Coltof. En als vader Oscar op kerstavond zijn familietoespraak houdt, luisteren niet alleen de acteurs en de technici, maar worden zelfs de caissières en zaaldiensten van het plaatselijke theater opgetrommeld.

Coltof ontkwam niet aan een aantal soms ingrijpende keuzes. Hoe raakte ze haar eerbied voor Bergmans meesterwerk kwijt? „We hebben de film eerst drie, vier keer bekeken, maar nu al een jaar niet meer. Je moet van die beelden af. In het eerste deel van de film heb je twee realiteiten: het theater waar ze spelen en het huis van de oma waar ze verblijven. Dat huis hebben wij er helemaal uit gehaald. Alles speelt zich af in het theater. Het kerstfeest uit de film hebben wij vervangen door een feestje dat ze vieren bij de generale repetitie van de Hamlet.”

Veranderd

Ook de rol van Fanny is veranderd. Coltof: „In de film zegt ze eigenlijk niks. Ze is meer de observator. Dat hebben we veranderd in een vertellersrol. Roel Adam heeft nieuwe teksten voor haar geschreven. Aan háár hand ga je mee het verhaal in. Zij is de intermediair tussen het publiek en de acteurs.”

Met 'Fanny & Alexander' komt het toch nog goed, als zij op slinkse wijze ontsnappen uit het huis van de dominee. En toch heeft ook de stiefvader positief bijgedragen aan hun vorming, meent Coltof. „Het is voor een kind niet goed om je hele leven in dromen te blijven hangen. Er komt een dag dat je naar school moet. Dat je gepest wordt, of je ouders gaan scheiden. Dan moet je met de realiteit kunnen dealen. De weerstand die je krijgt in je leven, zorgt er uiteindelijk voor dat je wordt wie je bent. Maar verlies de verbeelding niet, want die helpt je steeds een stap vooruit.”

Martin Hendriksma Stadsschouwburg Haarlem, 3 t/m 6 maart; Leidse Schouwburg, 11 maart; De Vest, Alkmaar, 25 maart; Stadsschouwburg, Utrecht, 2 april.

HDC Media

(c) 2011 alle rechten voorbehouden